

Wat werkt in de residentiële jeugdzorg?

Werkbladen

Onlangs heeft het Nederlands Jeugdinstituut de publicatie 'Residentiële jeugdzorg: wat werkt?' uitgebracht. De publicatie beschrijft wat er bekend is uit wetenschappelijk onderzoek over werkzame factoren binnen de residentiële jeugdzorg. Het thema 'Residentiële jeugdzorg' is door Jeugdzorg Nederland aangedragen als thema voor een 'Wat Werkt'-overzicht. Het vormt hiermee een antwoord op een directe vraag vanuit de praktijk. Zorgaanbieders zijn gericht op het leveren van *evidence based* zorg van goede kwaliteit. Een handzaam overzicht van de kennis over hetgeen er 'werkt' binnen de residentiële jeugdzorg, helpt hen om binnen de organisatie na te gaan of er in voldoende mate *evidence based* gewerkt wordt.

Wat Werkt

Het overzicht 'Residentiële jeugdzorg: wat werkt?' maakt deel uit van de Wat Werkt-overzichten van het Nederlands Jeugdinstituut. Deze overzichten geven up-to-date informatie over werkzame factoren bij de aanpak van problemen en stoornissen bij jeugdigen en gezinnen. De overzichten zijn gebaseerd op de laatste stand van zaken in de wetenschappelijke literatuur. Professionals binnen de jeugdsector kunnen in de overzichten terecht vanuit drie invalshoeken: specifieke problemen van kinderen en jongeren, verschillende werkwijzen en specifieke doelgroepen. Bekijk alle Wat Werkt-overzichten op www.nji.nl/watwerkt.

Aan de slag

Om de grote hoeveelheid informatie uit het 'Wat werkt'-document toegankelijker te maken én beter toepasbaar in de praktijk, heeft het Nederlands Jeugdinstituut werkbladen ontwikkeld. Deze set werkbladen heeft het stuk 'Residentiële jeugdzorg: wat werkt?' als onderlegger. De set bespreekt beknopt een aantal belangrijke werkzame factoren binnen de residentiële zorg. Voor verdieping op deze zaken wordt verwezen naar het uitgebreidere stuk, dat te vinden is op www.nji.nl/watwerkt (onder het kopje 'Wat werkt bij deze werkwijzen').

De werkbladen zijn onderverdeeld in vier thema's. Per thema wordt aanbevolen een specifieke subgroep samen te stellen van medewerkers die direct betrokken zijn bij het thema.

I) Verzorging, opvoeding en fysieke omgeving

Bespreken met een vertegenwoordiging van:

- Pedagogisch medewerkers
- Teamleiders

Onder leiding van:

- Gedragswetenschapper

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

II) Interventies

Bespreken met een vertegenwoordiging van:

- Gedragswetenschappers
- Pedagogisch medewerkers
- Leidinggevenden

Onder leiding van:

- Beleids- of stafmedewerker

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

III) Personeel

Bespreken met een vertegenwoordiging van:

- Leidinggevenden
- Beleidsmedewerkers
- Gedragswetenschappers
- Pedagogisch medewerkers

Onder leiding van:

- Afdeling P&O

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

IV) Organisatie

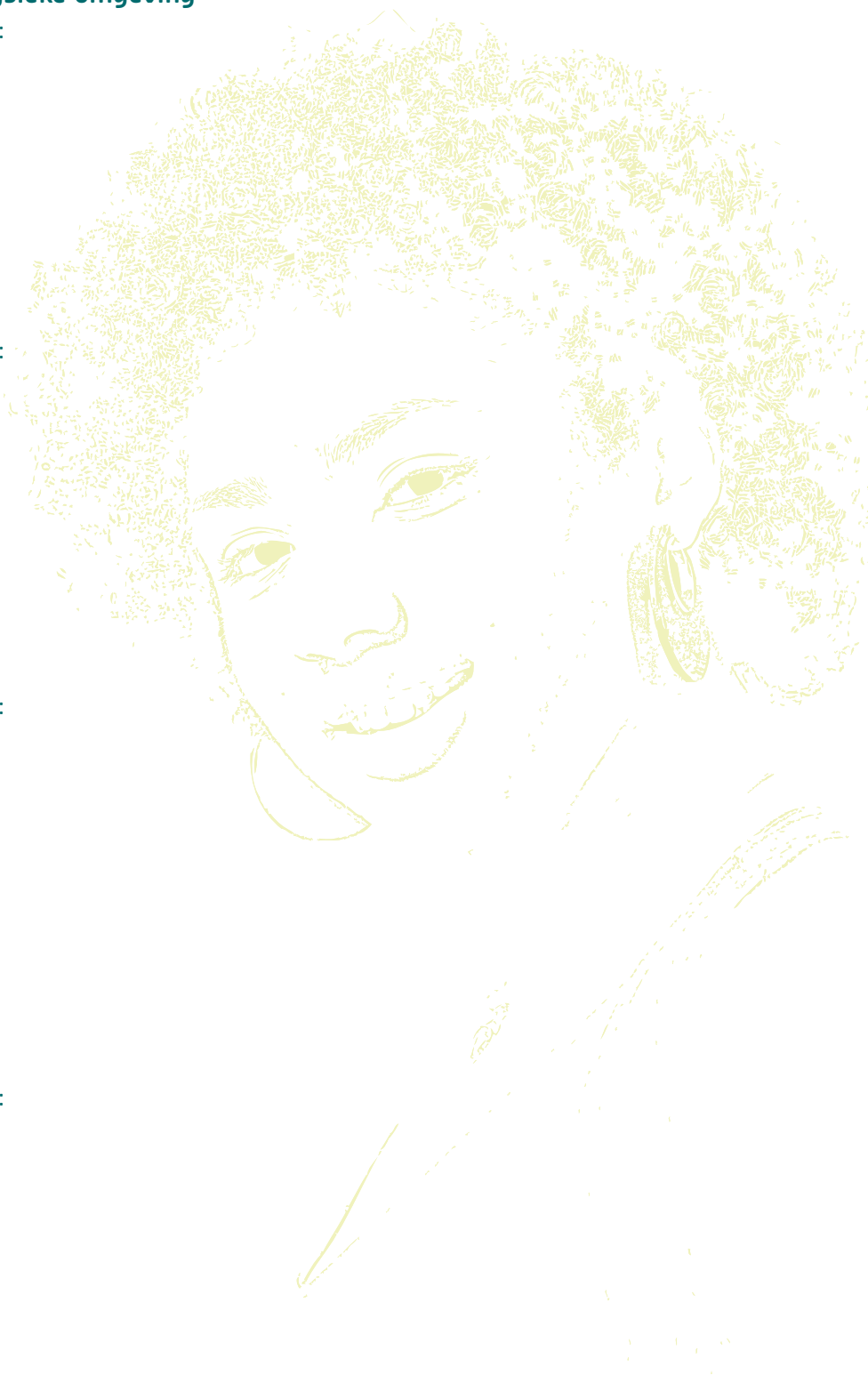
Bespreken met een vertegenwoordiging van:

- Pedagogisch medewerkers
- Gedragswetenschappers
- Leidinggevenden
- Beleidsmedewerkers

Onder leiding van:

- Leidinggevende

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

Alle werkbladen hebben een soortgelijke opbouw en vormgeving. Zij hebben allemaal tot doel te informeren, analyseren en reflecteren.

1. Informeren:

Onder dit kopje wordt een lijst gegeven van werkzame factoren binnen het specifieke thema. Deze lijst is samengesteld op basis van wetenschappelijk onderzoek naar de uitkomsten van residentiële jeugdzorg en kwaliteitsstandaarden over de (residentiële) jeugdzorg.

2. Analyseren:

Onder dit kopje gaat het om een eerste analyse van de werkzame factoren. Het gaat om vragen als: is de informatie toepasbaar?, wat zijn daarbij prioriteiten voor mij in mijn organisatie, of binnen mijn werk? Daarnaast wordt gevraagd één of twee werkzame factor(en) uit te kiezen waarop je in de volgende stap verder gaat reflecteren.

3. Reflecteren:

Onder dit kopje gaat het erom nog wat verder na te denken over de werkzame factoren in relatie tot het dagelijks werk. Het gaat om vragen als hoe pas ik/passen wij deze kennis (al) toe in de dagelijkse praktijk, wat zou ik/zouden wij eventueel nog meer kunnen doen?

De effectiviteit van de residentiële jeugdzorg vergroten

Deze werkbladen zijn gericht op kennisoverdracht: zij informeren over werkzame factoren binnen verschillende gebieden van de residentiële jeugdzorg en vragen je om deze te analyseren en te relateren aan de dagelijkse werkomgeving. De bespreking van de kennis over werkzame factoren kan er toe leiden dat je concludeert dat er binnen jouw organisatie kansen liggen om de kwaliteit en effectiviteit van de residentiële jeugdzorg te verbeteren. Het Nederlands Jeugdinstituut kan adviseren bij het maken van keuzes die bijdragen aan effectieve jeugdzorg en ondersteunen bij het ontwerpen en uitvoeren van een inhoudelijk verandertraject.

Het Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd, opvoeding en onderwijs. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar verwerken ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Kijk voor meer informatie op onze website www.nji.nl.

I. Verzorging, opvoeding en fysieke omgeving

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

Bespreken op teamniveau met:

- Pedagogisch medewerkers
- Teamleiders

Onder leiding van:

- Gedragswetenschapper.

Vooraf lezen:

Lees vooraf in ieder geval de volgende pagina's van het stuk 'Residentiële jeugdzorg: wat werkt?'

- Inleiding (p. 1)
- Paragraaf 1, Residentiële Jeugdzorg (p. 2-6)
- Paragraaf 2, Orthopedagogische Basiszorg (p. 7-13)
- Paragraaf 5, Fysieke omgeving (p. 32-33)

Het stuk is te downloaden via: www.nji.nl/watwerkt (onder het kopje 'Wat werkt bij deze werkwijzen?').

Informereren

Op basis van beschrijvend onderzoek, onderzoek naar het welbevinden van jeugdigen en informatie uit internationale kwaliteitsstandaarden blijken onderstaande werkzame factoren van belang binnen de verzorging, opvoeding en fysieke omgeving van jeugdigen in de residentiële jeugdzorg.

- Er is aandacht voor en er wordt werk gemaakt van het stimuleren van de normale ontwikkeling van jeugdigen.
 - Stimuleren en ondersteunen van deelname aan onderwijs, vrijetijdsbesteding, sport en werk.
 - Bieden van een zo normaal mogelijk dagelijks leven, zonder de speciale behoeften van jeugdigen daarbij uit het oog te verliezen.
- Er is oog voor de fysieke gezondheid van jeugdigen.
 - Het ontmoedigen van roken en alcohol- of drugsgebruik.
 - Helpen bij gezond internetgebruik.
 - Bieden van adequate toegang tot de gezondheidszorg.
- Er is aandacht voor jeugdigen als individu in plaats van alleen als groepslid.
 - Jeugdigen serieus nemen.
 - Tijd nemen om naar jeugdigen te luisteren en er voor hen te zijn.
- Er wordt een veilige omgeving geboden.
 - Pesten en onderling verbaal en fysiek geweld worden voorkomen.
- Er is aandacht voor het gezin van herkomst en de relatie tussen jeugdigen en hun ouders.
 - De jeugdige kan contact onderhouden met vrienden en familie.
 - Ouders krijgen hulp en begeleiding aangeboden.
 - Per individuele jeugdige wordt beoordeeld of, hoe en met welke intensiteit contact met het gezin wenselijk is.
- Elke jeugdige heeft een eigen kamer (om rust, privacy en veiligheid te garanderen).

- Een lage bevolkingsdichtheid in de leefgroep (er is ruimte om los van elkaar activiteiten te ondernemen, er zijn mogelijkheden voor de jeugdige om zich terug te trekken).
- In de persoonlijke ruimte is gebruik gemaakt van kwalitatief goed materiaal, meubels van goede kwaliteit en kleuren.
- Er wordt een omgeving geboden waarin jeugdigen zich thuis voelen.

Analyseren

- 1) Kruis voor jezelf een top 3 aan van werkzame factoren die volgens jou binnen jullie team/afdeling/organisatie de meeste prioriteit zouden moeten krijgen. Vergelijk de uitkomsten gezamenlijk.
 - a. Is er veel overeenstemming? Zijn er veel verschillen?
 - b. Waarin is er overeenstemming? Waar komt dit uit voort?
 - c. Waarin zijn er verschillen? Waar komen deze uit voort?
- 2) Kies één of twee van de bovengenoemde werkzame factoren uit om verder te bespreken.
 - a. Wat verstaan jullie hieronder?

Reflecteren

- 1) Bespreek voor de gekozen factor(en) in tweetallen:
 - a. Wat doe je al om hiervoor te zorgen?
 - b. Wat doe je nog meer?
 - c. Waaraan merk je dat dit werkt?
 - d. Op een schaal van 0 tot 10: waar sta je? (Waarbij 0 betekent 'ik doe dit nog helemaal niet' en 10 'ik doe dit perfect'.)
 - e. Wat zit er al in dat cijfer? (zie antwoorden a/b)
 - f. Waar zou je willen staan op diezelfde schaal?
 - g. Wanneer stond je al even hoger?
 - h. Indien je hoger wilt staan dan dat je nu staat:
 - i. Hoe tevreden ben je met wat je nu al doet?
 - ii. Wat wil je doen om hoger op de schaal te komen? (Denk eventueel aan wat je collega's doen, wat jij misschien niet/ minder doet en wat je hiervan kunt gebruiken.)
- 2) Bespreek gezamenlijk de belangrijkste dingen die je zijn opgevallen tijdens het reflecteren in tweetallen.
- 3) Bespreek welke punten nadere uitwerking verdienen in een mogelijk projectplan gericht op het verbeteren van de effecten van de residentiële jeugdzorg.

Kwaliteitstoolkit residentiële jeugdzorg

Thema I richt zich op de kwaliteit van de verzorging en opvoeding van jongeren in de residentiële jeugdzorg. Oftewel het gewone dagelijks leven. In datzelfde kader heeft het Nederlands Jeugdinstituut – in samenwerking met zorgaanbieders – de kwaliteitstoolkit residentiële jeugdzorg ontwikkeld. Een instrument gericht op het verbeteren van de kwaliteit van verzorging en opvoeding. Pedagogisch medewerkers en jongeren bespreken met behulp van deze toolkit 16 kwaliteitscriteria en stellen een gezamenlijk actieplan op. De uitvoering wordt gemonitord door de jongeren en de medewerkers. Kijk voor meer informatie op onze website www.nji.nl.

II. Interventies

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

Bespreken met:

- Gedragwetenschappers
- Vertegenwoordiging van pedagogisch medewerkers

Onder leiding van:

- Beleids- of stafmedewerker

Vooraf lezen:

Lees vooraf in ieder geval de volgende pagina's van het stuk 'Residentiële jeugdzorg: wat werkt?'

- Inleiding (p. 1)
- Paragraaf 1, Residentiële Jeugdzorg (p. 2-6)
- Paragraaf 3, Toepassing van interventies (p. 14-24)

Het stuk is te downloaden via: www.nji.nl/watwerkt (onder het kopje 'Wat werkt bij deze werkwijzen?').

Informereren

Op basis van wetenschappelijk onderzoek blijken onderstaande werkzame factoren van belang voor de zorg en hulpverlening aan jeugdigen in de residentiële jeugdzorg.

- Jeugdigen hebben de mogelijkheid om individuele en groepstherapie te volgen naast of bovenop het verblijf in de leefgroepen.
- Er worden cognitief gedragstherapeutische interventies ingezet gericht op het verbeteren van sociale en probleemoplossende vaardigheden en het verminderen van gedragsproblemen en – stoornissen.
- Er zijn evidence based interventies beschikbaar voor het verminderen van andere (bijvoorbeeld internaliserende) problemen.
- Elke jeugdige krijgt onderwijs geboden dat past bij zijn of haar niveau.
- Er wordt gewerkt met ouders en gezinnen.
 - Ouders krijgen hulp en begeleiding aangeboden.
- Er wordt zorg gedragen voor een zorgvuldige overgang van instelling naar samenleving.
 - Elke jeugdige krijgt bij die overgang een 'pleitbezorger'.
 - Er wordt nazorg geboden.
- Er wordt gewerkt met kleinschalige (gezins)huizen met verzorgers of gezinshuisouders die grondig getraind zijn in een gedragsmatige aanpak, volgens de formule van de 'Teaching Family Home.'

Analyseren

- 1) Kruis voor jezelf een top 3 aan van werkzame factoren die volgens jou binnen de organisatie de meeste prioriteit zouden moeten krijgen. Vergelijk de uitkomsten gezamenlijk.
 - a. Is er veel overeenstemming? Zijn er veel verschillen?
 - b. Waarin is er overeenstemming? Waar komt dit uit voort?
 - c. Waarin zijn er verschillen? Waar komen deze uit voort?
- 2) Kies één of twee van de bovengenoemde werkzame factoren uit om verder te bespreken.
 - a. Wat verstaan jullie hieronder?

Reflecteren

- 1) Bespreek voor de gekozen factor(en) in tweetallen:
 - a. Wat doet de organisatie al om hiervoor te zorgen?
 - b. Wat doen ze nog meer?
 - c. Waaraan merk je dat dit werkt?
 - d. Op een schaal van 0 tot 10: waar staat de organisatie? (Waarbij 0 betekent 'organisatie doet dit nog helemaal niet' en 10 'organisatie doet dit perfect'.)
 - e. Wat zit er al in dat cijfer? (zie antwoorden a/b)
 - f. Waar zou je willen dat de organisatie staat op diezelfde schaal?
 - g. Wanneer stond de organisatie al even hoger?
 - h. Indien je wilt dat de organisatie hoger staat dan nu:
 - i. Hoe tevreden ben je met wat de organisatie nu al doet?
 - ii. Wat kan gedaan worden om hoger op de schaal te komen?
- 2) Bespreek gezamenlijk de belangrijkste dingen die je zijn opgevallen tijdens het reflecteren in tweetallen.
- 3) Bespreek welke punten nadere uitwerking verdienen in een mogelijk projectplan gericht op het verbeteren van de effecten van de residentiële jeugdzorg.

III. Personeel

Tijdsbesteding: circa 90 minuten

Bespreken met een vertegenwoordiging van:

- Leidinggevenden
- Beleidsmedewerkers
- Gedragwetenschappers
- Pedagogisch medewerkers

Onder leiding van:

- Afdeling P&O

Vooraf lezen:

Lees vooraf in ieder geval de volgende pagina's van het stuk 'Residentiële jeugdzorg: wat werkt?'

- Inleiding (p. 1)
- Paragraaf 1, Residentiële Jeugdzorg (p. 2-6)
- Paragraaf 4, Organisatie (p. 25-31)

Het stuk is te downloaden via: www.nji.nl/watwerkt (onder het kopje 'Wat werkt bij deze werkwijzen?').

Informereren

Personeelskenmerken die bijdragen aan goede orthopedagogische basiszorg en effectieve zorg zijn:

- Het personeel is goed/adequaat opgeleid.
- Het personeel heeft geschikte training gehad (bijvoorbeeld in positief opvoeden of in het omgaan met gedrag dat voortkomt uit onveilige hechting).
- De uitvoering van het werk wordt gemonitord.
- Er is supervisie.
- Groepsleiders zijn zich bewust van het feit dat zij professionele opvoeders zijn en weten overeenkomstig te handelen.
- Groepsleiders krijgen handvatten of richtlijnen voor hun dagelijks handelen, voor het garanderen van veiligheid en voor het hanteren van groepsdynamische aspecten.
- Groepsleiders worden in hun werk ondersteund door uitgewerkte methodieken.

Analyseren

- 1) Kruis voor jezelf een top 3 aan van werkzame factoren die volgens jou binnen de organisatie de meeste prioriteit zouden moeten krijgen. Vergelijk de uitkomsten gezamenlijk.
 - a. Is er veel overeenstemming? Zijn er veel verschillen?
 - b. Waarin is er overeenstemming? Waar komt dit uit voort?
 - c. Waarin zijn er verschillen? Waar komen deze uit voort?
- 2) Kies één of twee van de bovengenoemde werkzame factoren uit om verder te bespreken.
 - a. Wat verstaan jullie hieronder?

Reflecteren

- 1) Bespreek voor de gekozen factor(en) in tweetallen:
 - a. Wat doet de organisatie al om hiervoor te zorgen?
 - b. Wat doen ze nog meer?
 - c. Waaraan merk je dat dit werkt?
 - d. Op een schaal van 0 tot 10: waar staat de organisatie? (Waarbij 0 betekent 'organisatie doet dit nog helemaal niet' en 10 'organisatie doet dit perfect'.)
 - e. Wat zit er al in dat cijfer? (zie antwoorden a/b)
 - f. Waar zou je willen dat de organisatie staat op diezelfde schaal?
 - g. Wanneer stond de organisatie al even hoger?
 - h. Indien je wilt dat de organisatie hoger staat dan nu:
 - i. Hoe tevreden ben je met wat de organisatie nu al doet?
 - ii. Wat kan gedaan worden om hoger op de schaal te komen?
- 2) Bespreek gezamenlijk de belangrijkste dingen die je zijn opgevallen tijdens het reflecteren in tweetallen.
- 3) Bespreek welke punten nadere uitwerking verdienen in een mogelijk projectplan gericht op het verbeteren van de effecten van de residentiële jeugdzorg.

IV. Organisatie

Tijdsbesteding: circa 90 minuten

Bespreken met een vertegenwoordiging van:

- Pedagogisch medewerkers
- Gedragswetenschappers
- Beleidsmedewerkers

Onder leiding van:

- Leidinggevende

Vooraf lezen:

Lees vooraf in ieder geval de volgende pagina's van het stuk 'Residentiële jeugdzorg: wat werkt?'

- Inleiding (p. 1)
- Paragraaf 1, Residentiële Jeugdzorg (p. 2-6)
- Paragraaf 4, Organisatie (p. 25-31)

Het stuk is te downloaden via: www.nji.nl/watwerkt (onder het kopje 'Wat werkt bij deze werkwijzen?').

Informereren

Organisatiekenmerken die bijdragen aan zorg van goede kwaliteit zijn:

- Het management heeft een duidelijke visie op en een uitgewerkte strategie voor het omgaan met het gedrag van jeugdigen.
- Er is een goede samenwerking binnen teams wat betreft consistentie, communicatie en rolverdeling.
- Er is sprake van stabiliteit in de organisatie.
- Er is sprake van stabiliteit in de teams en leefgroepen.
- Medewerkers kunnen invloed uitoefenen op de organisatie en de wijze waarop zij hun werk verrichten.
- Medewerkers hebben het gevoel dat hun werk gewaardeerd wordt.
- De leefgroepen zijn klein (6-8 jongeren).
- Er is een goed werkbare verhouding tussen het aantal medewerkers en jeugdigen.

Analyseren

- 1) Kruis voor jezelf een top 3 aan van werkzame factoren die volgens jou binnen de organisatie de meeste prioriteit zouden moeten krijgen. Vergelijk de uitkomsten gezamenlijk.
 - a. Is er veel overeenstemming? Zijn er veel verschillen?
 - b. Waarin is er overeenstemming? Waar komt dit uit voort?
 - c. Waarin zijn er verschillen? Waar komen deze uit voort?
- 2) Kies één of twee van de bovengenoemde werkzame factoren uit om verder te bespreken.
 - a. Wat verstaan jullie hieronder?

Reflecteren

- 1) Bespreek voor de gekozen factor(en) in tweetallen:
 - a. Wat doet de organisatie al om hiervoor te zorgen?
 - b. Wat doen ze nog meer?
 - c. Waaraan merk je dat dit werkt?
 - d. Op een schaal van 0 tot 10: waar staat de organisatie? (Waarbij 0 betekent 'organisatie doet dit nog helemaal niet' en 10 'organisatie doet dit perfect'.)
 - e. Wat zit er al in dat cijfer? (zie antwoorden a/b)
 - f. Waar zou je willen dat de organisatie staat op diezelfde schaal?
 - g. Wanneer stond de organisatie al even hoger?
 - h. Indien je wilt dat de organisatie hoger staat dan nu:
 - i. Hoe tevreden ben je met wat de organisatie nu al doet?
 - ii. Wat kan gedaan worden om hoger op de schaal te komen?
- 2) Bespreek gezamenlijk de belangrijkste dingen die je zijn opgevallen tijdens het reflecteren in tweetallen.
- 3) Bespreek welke punten nadere uitwerking verdienen in een mogelijk projectplan gericht op het verbeteren van de effecten van de residentiële jeugdzorg.

© 2011 Nederlands Jeugdinstituut

Auteurs: Karen van Rooijen-Mutsaers,
Carine Pots, Leonieke Boendermaker,
Marjan de Lange

Foto's: Herman Horsten, Marsel Loermans,
Parick Sheándell O' Caroll (Photo Alto)

Nederlands Jeugdinstituut
Catharijnesingel 47
Postbus 19221
3501 DE Utrecht
Telefoon 030- 230 63 44
Website www.nji.nl
E-mail info@nji.nl